

Հիմնադիր – Founder – Учредитель:
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՍՈՒՍԱՐԱՆ (ԵՊՀ)
YEREVAN STATE UNIVERSITY (YSU)
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (ЕГУ)
www.y-su.am

Հրատարակիչ – Publisher - Издатель:
ԱՐՅԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻԱԿՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՍ)
UNION OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS OF ARTSAKH (UYSSA)
ОБЪЕДИНЕНИЕ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ АРЦАХА (ОМУСА)
www.aegmm.org

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՅԱԽ

SCIENTIFIC ARTSAKH

НАУЧНЫЙ АРЦАХ

№1, 2018

*Նվիրվում է Հայաստանի առաջին Հանրապետության 100-րդ, Արցախյան շարժման 30-րդ ու
Էրեբունի-Երևանի հիմնադրման 2800-րդ ամյակներին*

*Dedicated to the 100th anniversary of the First Republic of Armenia, the 30th anniversary
of the Artsakh movement and the 2800th anniversary of the founding of Erebuni-Yerevan*

*Посвящается 100-летию Первой Республики Армения, 30-летию Арцахского движения и
2800-летию основания Эребуни-Ереван*

ԱԵԳՄՍ – UYSSA – ОМУСА
ԵՐԵՎԱՆ – YEREVAN – ЕРЕВАН
2018

*Չրատարակության Է երաշխավորվել Երևանի պետական Չամալսարանի գիտական խորհրդի թիվ 2/8.8 առ 29.11.2018թ. որոշմամբ
 Рекомендовано к публикации решением учёного совета №2/8.8
 от 29.11.2018г. Ереванского государственного университета
 Recommended for publication by the Yerevan State University
 Academic Council Decision №2/8.8 of November 29, 2018*

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐ

Նախագահ՝ ԵՊՅ ռեկտոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Արամ ՄԻՍՈՆՅԱՆ

Անդամներ՝

ԱՎԱԳՅԱՆ Արծրուն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ Հրանտ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԲԱԲԱՅԱՆ Դավիթ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
 ԲԱԼԱՅԱՆ Վահրամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԳԱԼՍՏՅԱՆ Խաչիկ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
 ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ Զուլիխան, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԳՐՈՒՂԵՎ Վլադիսլավ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Կոստրոմա, ՌԴ)
 ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ Գևորգ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ Արման, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
 ԺԵՅՄՈ Մարտիկ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Օլշտին, Լեհաստան)
 ԼԱՊԵՎԱՎ Վալենտինա, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Մոսկվա, ՌԴ)
 ԼՈՒԽՏԵՐՅԱՆԴՏ Օտտո, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Համբուրգ, Գերմանիա)
 ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ Մուշեղ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԴԱԶԻՆՅԱՆ Գագիկ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
 ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ Աշոտ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՄԻՆԱՅԱՆ Էդիկ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ Կարեն, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
 ՍԱՐԳՍՅԱՆ Հայկ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
 ՎԱՍԿՈՎ Մաքսիմ, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (Դոնի Ռոստով, ՌԴ)
 ԶԵՌՅԱՆ Գարիկ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
 ԶՈՂԱՐՅԱՆ Տիգրան, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գլխավոր խմբագիր՝ իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ **Ավետից ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ**

Գիտական Արցախ, №1, 2018, Երևան, «ԱԵԳՄՍ» հրատ., 2018, 448 էջ:
 Scientific Artsakh, №1, 2018, Yerevan, «UYSSA» publ., 2018, 448 pages.
 Научный Арцах, №1, 2018, Ереван, Изд. «ОМУСА», 2018, 448 страниц.

«Գիտական Արցախ» պարբերականի 1-ին համարում տեղ են գտել հայկական արդի հիմնախնդիրներից մեկի՝ պետականության վերաբերյալ Հայաստանը, Արցախը, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, Գերմանիան, Լեհաստանը և Բելառուսը ներկայացնող հեղինակների գիտական աշխատանքները:

Գիտական պարբերականում գետեղված են նաև Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորման ու Երևանի պետական համալսարանի կողմից 2018թ. սեպտեմբերի 13-16-ը Ստեփանակերտում համատեղ կազմակերպված «Հայոց պետականության անցյալը, ներկան ու ապագան» 3-րդ միջազգային երիտասարդական գիտաժողովի լավագույն գիտական հոդվածները:

The first issue of «Scientific Artsakh» journal comprises the scientific works of authors from Armenia, Artsakh, the United States of America, Germany, Poland and Belarus on one of the most urgent problems for Armenians – the statehood. The publication also contains the best scientific articles of the 3rd international youth scientific conference «The past, present and future of the Armenian statehood», jointly organized by the Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh and Yerevan State University on September 13-16, 2018 in Stepanakert.

В первом номере журнала «Научный Арцах» нашли место научные работы авторов из Армении, Арцаха, Соединенных Штатов Америки, Германии, Польши и Беларуси по одной из актуальных для армян проблем – государственности.

В издании размещены также лучшие научные статьи 3-ей международной молодежной научной конференции «Прошлое, настоящее и будущее Армянской государственности», совместно организованной Объединением молодых учёных и специалистов Арцаха и Ереванским государственным университетом 13-16 сентября 2018 года в Степанакерте.

EDITORIAL COUNCIL

Chairman: Aram SIMONYAN, Rector of YSU, NAS RA Associate Member, Doctor of History, Professor

Members:

AVAGYAN Artsrun, Doctor of Philology, Professor
 AVANESYAN Hrant, Doctor of Psychology, Professor
 BABAYAN David, Doctor of History, Associate Professor
 BALAYAN Vahram, Doctor of History, Professor
 DANIELYAN Gevorg, Doctor of Law, Professor
 GALSTYAN Khachik, Doctor of Political Sciences, Associate Professor
 GHAZINYAN Gagik, Academician of NAS RA, Doctor of Law, Professor
 GRUZDEV Vladislav, Doctor of Law, Professor (Kostroma, Russia)
 GYULAMIRYAN Julieta, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
 HOVSEPYAN Moushegh, Doctor of Philology, Professor
 KERYAN Garik, Doctor of Political Sciences, Professor
 KOCHARYAN Tigran, Doctor of Political Sciences, Professor
 LAPAEVA Valentina, Doctor of Law, Professor (Moscow, Russia)
 LUCHTERHANDT Otto, Doctor of Law, Professor (Hamburg, Germany)
 MARKOSYAN Ashot, Doctor of Economic Sciences, Professor
 MINASYAN Edik, Doctor of History, Professor
 NERSISYAN Karen, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
 SARGSYAN Hayk, Doctor of Economic Sciences, Professor
 VASKOV Maksim, Doctor of Sociology, Professor (Rostov-on-Don, Russia)
 YEGHIAZARYAN Arman, Doctor of History, Associate Professor
 ZEJMO Marek, Doctor of Political Sciences, Professor (Olsztyn, Poland)

Editor-in-Chief: Avetik HARUTYUNYAN, Candidate of Law, Associate Professor

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Председатель: ректор ЕГУ, член-корреспондент НАН Республики Армения, доктор исторических наук, профессор **Арам СИМОНЯН**

Члены:

АВАԿՅԱՆ Արժրուն, доктор филологических наук, профессор
 АВАՆԵՏՅԱՆ Գրանտ, доктор психологических наук, профессор
 ԲԱԲԱՅԱՆ Դավիդ, доктор исторических наук, доцент
 ԲԱԼԱՅԱՆ Վահրամ, доктор исторических наук, профессор
 ՎԱՏՅԿՈՎ Մաքսիմ, доктор социологических наук, профессор (Ростов-на-Дону, Россия)
 ԳԱԼՏՅԱՆ Խաչիկ, доктор политических наук, доцент
 ԳՐԱԶԴԵՎ Վլадислав, доктор юридических наук, профессор (Кострома, Россия)
 ԳՅՍԼԱՄԻՐՅԱՆ Ժուլյետտա, доктор педагогических наук, профессор
 ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ Գեվորգ, доктор юридических наук, профессор
 ԵԳԻԱԶԱՐՅԱՆ Արման, доктор исторических наук, доцент
 ԶԵՅԻՄՈ Մարեկ, доктор политических наук, профессор (Ольштын, Польша)
 ԿԱԶԻՆՅԱՆ Գագիկ, академик НАН РА, доктор юридических наук, профессор
 ԿԵՐՅԱՆ Գարիկ, доктор политических наук, профессор
 ԿՕՇԱՐՅԱՆ Կոչարյան Կարեն, доктор политических наук, профессор
 ԼԱՔԱԵՎԱ Վալենտինա, доктор юридических наук, профессор (Москва, Россия)
 ԼՅՈՒՒՏԵՐՔԱՆԴՏ Օտտո, доктор юридических наук, профессор (Гамбург, Германия)
 ՄԱՐԿՕՍՅԱՆ Աշոտ, доктор экономических наук, профессор
 ՄԻՆԱՏՅԱՆ Էդիկ, доктор исторических наук, профессор
 ՆԵՐՏԻՏՅԱՆ Կարեն, кандидат экономических наук, доцент
 ՕՎՏԵՔՅԱՆ Մուսիկ, доктор филологических наук, профессор
 ՏԱՐԳՏՅԱՆ Գայկ, доктор экономических наук, профессор

Главный редактор: кандидат юридических наук, доцент **Аветик АРУТЮНЯН**

*Տպագրվում է ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության աջակցությամբ
 Is published with the support of the Ministry of Sport and Youth Affairs of the Republic of Armenia
 Публикуется при поддержке Министерства спорта и по делам молодежи Республики Армения*

**ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՐՄԻՑ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՍՏԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ**

ԼՈՒՍԻՆԵ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՅԱՆ

Երիտասարդ ժողովրդավարական երկրներում բավականին արդիական են սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող մարմինների որոշումների իրավաբանական ուժի, առանձնահատկությունների և պետական այլ մարմինների կողմից դրանց կատարման հիմնախնդիրները: Ընդ որում, սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող մարմինների որոշումների իրավաբանական բնույթի և իրավակարգավորիչ ազդեցության սահմանումը պարտադիր, սակայն ոչ բավարար պայման է Սահմանադրության գերակայությունն ապահովելու գործում:

Արցախի Հանրապետության 2017 թվականի Սահմանադրության (այսուհետ՝ ԱՀ Սահմանադրություն) 140-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Արցախի Հանրապետության Գերագույն դատարանն (այսուհետ՝ ԱՀ Գերագույն դատարան) իրականացնում է սահմանադրական արդարադատություն՝ ապահովելով Սահմանադրության գերակայությունը: ԱՀ Գերագույն դատարանի լիազորությունները սահմանված են ԱՀ Սահմանադրության 141-րդ հոդվածի 1-ին մասով: Պետք է նշենք, որ հետազոտության շրջանակներում մեզ համար առավել մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում ԱՀ Գերագույն դատարանի՝ իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու գործերի քննության արդյունքում կայացրած որոշումները¹:

Ընդ որում, ԱՀ Գերագույն դատարանի² ակտերի՝ որոշումների ու եզրակացությունների իրավաբանական ուժը որոշված է ԱՀ Սահմանադրության 143-րդ հոդվածում, որի 2-րդ մասի համաձայն՝ ԱՀ Գերագույն դատարանի որոշումները և եզրակացությունները վերջնական են և ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից³: Վերոգրյալից հետևում է, որ սահմանադրական վեճն ըստ էության լուծվել է դատաքննության արդյունքում, որոշումն անշրջելի է և վերջնական, ընդունված որոշումը ենթակա է անհապաղ կատարման:

Սահմանադրական արդարադատություն իրականացնելիս ի հայտ են գալիս մի շարք հիմնախնդիրներ, որոնք, մասնավորապես, կապված են.

1) դատարանի որոշումների եզրափակիչ մասից անմիջականորեն բխող իրավակարգավորումներ նախաձեռնելու և իրացնելու հետ.

Հետազոտողների մի մասը գտնում է, որ սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող դատարաններն իրենց որոշումները «հարկադիր» կատարելու իրավազորությամբ օժտված չեն⁴, և բավականին դժվար է

¹ Ընդ որում, մոտ տասնամյա գործունեության ընթացքում, ԱՀ Գերագույն դատարանի կողմից կայացրած որոշումներից միայն երկուսի դեպքում են իրավական ակտերը ճանաչվել Սահմանադրության պահանջներին հակասող և անվավեր:

² Պետք է նշենք, որ ԱՀ-ում սահմանադրական արդարադատությունը, որպես ինքնուրույն համակարգ, գործում է 2009 թվականից:

³ Արցախի Հանրապետության Սահմանադրություն, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագիր, ԼՂՀՊՏ 2017.02.28/04(318):

⁴ Конституционное совещание. Стенограммы. Материалы. Документы. М.: Юрид. лит., 1996. Т. 13, էջ 387 (выступление проф. Р.Ф. Васильева): *Сербан М.* Решения румынского Конституционного Суда как источник права// Конституционное правосудие в посткоммунистических странах: Сборник докладов. М., 1999, էջ 170: *Бростл А., Ключка Я., Мазак Я.* Конституционный суд Словацкой Республики. (Организация, процесс, доктрина). Кошице, 2001, էջ 101: *Казаклиу А.* Актуальные проблемы конституционной юрисдикции

մշակել նմանատիպ մեխանիզմներ¹: Մեզանում նույնպես առկա է այս հիմնախդիրը, մասնավորապես, ԱՅ օրենսդրության մեջ առկա չեն ԱՅ Գերագույն դատարանի կողմից ընդունված որոշմամբ պայմանավորված պարտադիր բնույթի սահմանադրական ընթացակարգեր:

Այսպես, «Իրավական ակտերի մասին» ԼՂՀ օրենքի 75-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը սահմանում է, որ իրավական ակտն անվավեր է ճանաչվում ԼՂՀ Գերագույն դատարանի սահմանադրական պալատի կողմից իրավական ակտը ԼՂՀ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչվելու դեպքում: Միաժամանակ, պետք է նշենք, որ ԱՅ Սահմանադրության ընդունումից հետո ԱՅ-ում մեկնարկած սահմանադրական բարեփոխումների շրջանակներում մշակվել և օրենքով սահմանված կարգով շրջանառության մեջ է դրվել «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ԱՅ օրենքի նախագիծը²: Վերջինիս 42-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ նորմատիվ իրավական ակտն անվավեր է ճանաչվում իրավաստեղծ մարմնի, դրա իրավահաջորդի կամ համապատասխան լիազորություններով օժտված մարմնի ակտով, եթե նորմատիվ իրավական ակտը ընդունվել կամ գործել է՝ հակասելով ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ իրավական ակտի³:

«Սահմանադրական դատավարության մասին» ԼՂՀ օրենքում ամրագրված են ԱՅ Գերագույն դատարանի կողմից իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու գործերի քննության իրավաբանական հետևանքները: Այսպես, վիճարկվող ակտն ամբողջությամբ կամ մասամբ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչելու մասին որոշում ընդունվելու դեպքում այն իրավաբանական ուժը կորցնում է Գերագույն դատարանի որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից, բացառությամբ օրենքների, Ազգային ժողովի որոշումների, Հանրապետության նախագահի հրամանագրերի և կարգադրությունների, Կառավարության որոշումների, ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի համապատասխանությունը Սահմանադրությանը որոշելու գործերով վիճարկվող ակտը, ինչպես նաև քրեական կամ վարչական պատասխանատվություն սահմանող օրենքի վիճարկվող դրույթը Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչելու մասին որոշում ընդունվելու դեպքերի⁴:

Վերլուծելով վերոգրյալը՝ կարող ենք փաստել, որ թեև ԱՅ օրենսդրությամբ ամրագրված են ԱՅ Գերագույն դատարանի կողմից իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու գործերի քննության

Республики Молдова// Конституционное право: Восточноевропейское обозрение. Москва, Нью Йорк, 2001. № 4 (37), էջ 14:

¹ Митюков М. А. Конституционные суды постсоветских государств: проблемы исполнения решений// Конституционное право: Восточноевропейское обозрение. Москва; Нью-Йорк, 2002. №3 (40), էջ 73:

²

<http://minjustnkr.am/nkr/documents/%D5%B6%D5%B8%D6%80%D5%B4%D5%A1%D5%BF%D5%AB%D5%BE%D5%AB%D6%80%D5%A1%D5%BE%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6%D5%A1%D5%AF%D5%BF%D5%A5%D6%80%D5%AB%D5%B4%D5%A1%D5%BD%D5%AB%D5%B6%D4%B1%D5%80%D6%85%D6%80%D5%A5%D5%B6%D6%84%D5%AB%D5%B6%D5%A1%D5%AD%D5%A1%D5%A3%D5%AB%D5%AE.pdf>:

³ Սրակից հետևում է, որ թեև օրենքի նախագծով առանձին անդրադարձ չի կատարվում ԱՅ Գերագույն դատարանի կողմից իրավական ակտն ԱՅ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչվելու դեպքում նորմատիվ իրավական ակտն անվավեր ճանաչելու դեպքին, բայց նայնպես, նախագծում ամրագրված դրույթը հնարավորություն է ընձեռնում, ի թիվս այլևի, անվավեր ճանաչել նաև այն նորմատիվ իրավական ակտերը, որոնք ԱՅ Գերագույն դատարանի կողմից ճանաչվել են ԱՅ Սահմանադրությանը հակասող:

⁴ Առաջին դեպքում Գերագույն դատարանն իրավասու է որոշումը տարածելու նաև այդ որոշման ուժի մեջ մտնելուն նախորդող իրավահարաբերությունների վրա, եթե այդպիսի որոշում չընդունելը կարող է հանրության կամ պետության համար առաջացնել ծանր հետևանքներ: Երկրորդ դեպքում, քրեական կամ վարչական պատասխանատվություն սահմանող օրենքի վիճարկվող դրույթի կիրառման վերաբերյալ Գերագույն դատարանի որոշման ուժի մեջ մտնելուն նախորդող ժամանակահատվածում ընդունված դատական և վարչական ակտերը օրենքով սահմանված կարգով ենթակա են վերանայման:

իրավաբանական հետևանքները, բայցևայնպես, դրանք կյանքի չեն կոչվում: Վերջինս ուղղակիորեն կապված է ԱՅ Գերագույն դատարանի որոշումների կատարումն ապահովող համապատասխան մեխանիզմների ու լծակների բացակայությամբ: Այսպես, օրինակ, ԼՂՀ Գերագույն դատարանի 2009 թվականի հունիսի 30-ի ԳԴՈ-1 որոշմամբ՝ «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» ԼՂՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթները ճանաչել են ԼՂՀ Սահմանադրության 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ (1-ին, 2-րդ մասեր), 20-րդ, 52-րդ և 60-րդ (կետ 1, 2, 16) հոդվածների պահանջներին հակասող և անվավեր: Եվ թեև այդ պահին գործող իրավակարգավորումներով, մասնավորապես, «Իրավական ակտերի մասին» ԼՂՀ օրենքի 75-րդ հոդվածի իմաստով, ԼՂՀ Գերագույն դատարանի որոշումը հիմք էր «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» ԼՂՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասն անվավեր ճանաչելու համար, այդուհանդերձ, «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ԼՂՀ 2009 թվականի նոյեմբերի 25-ի ՅՕ-60-Ն օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին կետով օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ուժը կորցրած է ճանաչվել:

Ինչ վերաբերում է ԼՂՀ Գերագույն դատարանի 2010 թվականի մարտի 3-ի ԳԴՈ-2 որոշմանը², ապա, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ԼՂՀ Ազգային ժողովը 2005 թվականի ապրիլի 27-ին ընդունել է օրենք «Հայաստանի Հանրապետության 2004 թվականի աշխատանքային օրենսգիրքը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում գործողության մեջ դնելու մասին» և մինչ այսօր մեր երկրում աշխատանքային օրենսգիրք չի ընդունվել, ուստի՝ ԼՂՀ Գերագույն դատարանի որոշումը կյանքի չի կոչվել օբյեկտիվ հանգամանքներով պայմանավորված³:

Այս համատեքստում առաջարկում ենք Նախաձեռնել համապատասխան օրենսդրական բարեփոխումներ, ինչի շնորհիվ հնարավոր կլինի ապահովել ԱՅ Գերագույն դատարանի որոշումների կատարումը՝ միաժամանակ ԱՅ-ում ապահովելով սահմանադրականության հետևողական զարգացումը: Վերոգրյալի հիման վրա առաջարկում ենք «Սահմանադրական դատավարության մասին» ԼՂՀ օրենքում կատարել լրացում՝ սահմանելով ողջամիտ ժամկետ, որի ընթացքում ԱՅ Սահմանադրության համաձայն օրենսդրական նախաձեռնությամբ օժտված սուբյեկտները, այն է՝ ԱՅ Նախագահը և պատգամավորները կնախաձեռնեն համապատասխան իրավական ակտերի մշակումը, սահմանված կարգով շրջանառության մեջ կղնեն դրանք՝ դրանով իսկ ապահովելով ԱՅ Գերագույն դատարանի որոշումների կատարումը,

2) դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները լիարժեք կյանքի կոչելու հետ.

¹ ԼՂՀ Գերագույն դատարանի 2009 թվականի հունիսի 30-ի «ԼՂՀ մարդու իրավունքների պաշտպան Յու. Հայրապետյանի դիմումի հիման վրա «Սոցիալական ապահովության քարտերի մասին» ԼՂՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթների՝ ԼՂՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով» ԳԴՈ-1 որոշում, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագիր, ԼՂՀՊՏ 2009.07.16/16(126):

² ԼՂՀ Գերագույն դատարանի 2010 թվականի մարտի 3-ի «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի /դատավոր Ա. Թադևոսյան/ դիմումի հիման վրա ԼՂՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածի 1-ին մասի 9-րդ կետի եվ 114-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 5-րդ կետի՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով» ԳԴՈ-2 որոշում, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագիր, ԼՂՀՊՏ 2010.03.19/06(140):

³ Հարությունյան Ա.Յ. Լեռնային Ղարաբաղի (վրցախի) Հանրապետության Սահմանադրության արժեքանական առանձնահատկությունները և սահմանադրականության հետագա զարգացման հիմնախնդիրները, Ավետիքի Համետի Հարությունյան, Եր., Անտարես, 2016, 240 էջ, էջ 159-160:

ԱՅ Գերագույն դատարանի դատական ակտերում պետք է նախատեսվի այդ դատական ակտերի կատարման որոշակի ընթացակարգ, ինչպես նաև ապահովվի դատական ակտերում ամրագրված իրավական դիրքորոշումների լրիվ և ժամանակին կատարումը,

3) դատարանի որոշումներից բխող իրավակարգավորումներում իրավունքի գերակայության սկզբունքի երաշխավորման հետ.

Սահմանադրության գերակայության և անմիջական գործողության ապահովման նպատակով դատարանի որոշումների հիման վրա իրավական համակարգում կատարվող փոփոխությունները պետք է ընդգրկեն վերաբերելի իրավական հարաբերությունները կարգավորող և փոխկապակցված իրավակարգավորումների ողջ շղթան:

Այսպիսով՝ ժողովրդավարական պետությունում և քաղաքացիական հասարակությունում դատական իշխանության հիմնական առաքելությունն այն է, որ սոցիալական ու իրավական վեճերի ժամանակ երաշխավորի իրավունքի գերակայությունը¹: Ընդ որում, սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող մարմինների որոշումների կատարումն առաջնահերթ կախված է նրանից, թե ինչ մակարդակում է տվյալ երկրում իրավական ու սահմանադրական մշակույթը:

Սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող դատարանների դատական ակտերը, իրենց համապարտադիրության ուժով, պետք է անվերապահ կատարվեն²: Ընդ որում, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող մարմինները չեն կարող ինքնուրույն ապահովել իրենց որոշումների կատարումը³, այդ որոշումների կատարումը պայմանավորված է սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող ու գործադիր և օրենսդիր իշխանության մարմինների փոխկապակցվածությունից:

Միաժամանակ, պետք է նշենք, որ սահմանադրական արդարադատության իրականացման ժամանակ ի հայտ եկած հիմնախնդիրներն արդյունավետ կլուծվեն, եթե ԱՅ Սահմանադրությամբ երաշխավորվի Գերագույն դատարանի որոշումների լիարժեք կատարումը՝ վերջինս ամրագրելով որպես սահմանադրական պարտականություն⁴: Ուստի, առաջարկում ենք՝ սահմանադրական բարեփոխումների շրջանակներում լրացում կատարել նաև ԱՅ Սահմանադրությունում ամրագրելով, որ ԱՅ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված օրենքները, ինչպես նաև Սահմանադրությանը կամ օրենքին հակասող ճանաչված ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերն իրավաբանական ուժ չունեն:

¹ Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть. Учебник для вузов. Рук. и отв. ред. профессор Б. Страшун, 4-е издание, обновленное и доработанное, М., 2005, էջ 745:

² Морщакова Т. Г. Российское правосудие в контексте конституционной реформы. М., 2004, էջ 197:

³ Изензее Й. Конституционное право как право «политическое»// Государственное право Германии. М., 1994. Т. 2, էջ 311:

⁴ Ի տարբերություն գործող իրավակարգավորումների՝ ԼՂՀ 2006 թվականի Սահմանադրության 7-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում էր, որ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված օրենքները, ինչպես նաև Սահմանադրությանը կամ օրենքին հակասող ճանաչված այլ ներպետական իրավական ակտերն իրավաբանական ուժ չունեն:

Լուսինե Բարխուդարյան
ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ԱԿՏԵՐԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

Բաճախի բառեր՝ Արցախի Հանրապետության Սահմանադրություն, Արցախի Հանրապետության Գերագույն դատարան, սահմանադրական արդարադատություն, իրավաբանական հետևանքներ, իրավունքի գերակայություն

Յոդվածում ներկայացված են ԱՀ Գերագույն դատարանի կողմից իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու գործերի քննության արդյունքում կայացված որոշումների կատարման հետ կապված հիմնախնդիրները: Հեղինակի կողմից առաջարկվում է կատարել համապատասխան օրենսդրական փոփոխություններ, ինչի արդյունքում իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը հակասելու վերաբերյալ Գերագույն դատարանի որոշումներին անմիջականորեն կհաջորդի հանրային իշխանության իրավասու մարմնի իրավաստեղծ գործունեությունը հասարակական տվյալ հարաբերության իրավակարգավորման ուղղությամբ:

Lusine Barkhudaryan

LEGAL CONSEQUENCES OF THE CASES DETERMINED BY THE SUPREME COURT OF THE REPUBLIC OF ARTSAKH WITH THE COMPLIANCE OF LEGAL ACTS WITH THE CONSTITUTION

Keywords: *Constitution of the Republic of Artsakh, Supreme Court of the Republic of Artsakh, constitutional justice, legal consequences, the rule of law*

The issues of the implementation of decisions taken as a result of the determination by the Supreme Court of the Republic of Artsakh with the compliance of legal acts with the Constitution are presented in the article. The author proposes to introduce appropriate legislative changes, as a result of which the decisions of the Supreme Court to determine the conformity of legal acts of the Constitution will be directly followed by the legislative activity of the competent state authority in the direction of legal regulation of these relations.

Лусинэ Бархударян

ЮРИДИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ДЕЛ ПО ОПРЕДЕЛЕНИЮ ВЕРХОВНЫМ СУДОМ РЕСПУБЛИКИ АРЦАХ СООТВЕТСТВИЯ ПРАВОВЫХ АКТОВ КОНСТИТУЦИИ

Ключевые слова: *Конституция Республики Арцах, Верховный суд Республики Арцах, конституционное правосудие, правовые последствия, верховенство права*

В статье представлены проблемы, связанные с исполнением решений, принятых в результате определения Верховным судом Республики Арцах соответствия правовых актов Конституции. Автор предлагает внести соответствующие законодательные изменения, в результате чего за решениями Верховного суда по определению соответствия правовых актов Конституции непосредственно последует законодательная деятельность компетентного органа государственной власти в направлении правового регулирования этих отношений.

- 16. Բարխուդարյան Լուսինե** – ԱրՊՀ մագիստրոս, ԱԵԳՄՍ անդամ
Barkhudaryan Lusine - Master of ASU, member of UYSSA
Бархударян Лусинэ – магистр АрГУ, член ОМУСА
E-mail: barkhudaryan.lusine@gmail.com
- 17. Գալստյան Անի** – ՀՈՀ դասախոս
Galstyan Ani – Lecturer of ARU
Галстян Ани - преподаватель РАУ
E-mail: ani.galstyan@rau.am
- 18. Գալստյան Խաչիկ** - ԵՊՀ դասախոս, ԱԵԳՄՍ պատվավոր անդամ, ք.գ.դ., դոցենտ
Galstyan Khachik- Lecturer of YSU, honorary member of UYSSA, Doctor of Political Sciences, Associate Professor
Галстян Хачик - преподаватель ЕГУ, почётный член ОМУСА, д.п.н., доцент
E-mail: khgalstyan@yahoo.com
- 19. Գասպարյան Աբրահամ** - ԵՊՀ դասախոս, ք.գ.թ., դոցենտ
Gasparyan Abraham - Lecturer of YSU, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
Гаспарян Абраам - преподаватель ЕГУ, к.п.н., доцент
E-mail: abrahamgasparyan@gmail.com
- 20. Գափոյան Գառնիկ** - ՀՀ ՊԿԱ մագիստրոս
Garoyan Garnik – Master of PAA RA
Гапоян Гарник - магистр АГУ Республики Армения
E-mail: garoyan93@gmail.com
- 21. Գևորգյան Մարինե** – ԵՊՀ դասախոս, ԱԵԳՄՍ անդամ, պ.գ.թ., դոցենտ
Gevorgyan Marine – Lecturer of YSU, member of UYSSA, Candidate of History, Associate Professor
Геворкян Марине - к.и.н., доцент, ЕГУ, член ОМУСА
E-mail: marine.gevorgyan@ysu.am
- 22. Գրիգորյան Կարեն** – ՀՊՏՀ, ամբիոնի վարիչ, տ.գ.թ., դոցենտ
Grigoryan Karen – Head of the Chair of ASUE, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Григорян Карен - АГЭУ, заведующий кафедрой, к.э.н., доцент
E-mail: kgrigoryanh@mail.ru
- 23. Դանիելյան Նատելլա** - ԱՀ պետնախարարի աշխատակազմի աշխատակից
Danielyan Natella - employee of administration of State Minister of the Republic of Artsakh
Даниелян Нателла – сотрудник аппарата госминистра Республики Арцах
E-mail: natella.danielyan@gmail.com
- 24. Դավոյան Սամսոն** - ԵՊՀ դասախոս, տ.գ.դ., պրոֆեսոր
Davoyan Samson – Lecturer of YSU, Doctor of Economic Sciences, Professor
Давоян Самсон - преподаватель ЕГУ, д.э.н., профессор
E-mail: samsondavoyan2014@gmail.com

Գայանե Հովհաննիսյան. Արցախյան հերոսամարտի պատմությունից (1920թ.)....85
Gayane Hovhannisyán. From the History of Artsakh Battle (1920)
Гаяне Оганнисян. Из истории арцахской битвы (1920 год)

Մանուշակ Սարկոսյան. Արմին Թ. Վեգները և Հայոց Պետականությունը.....90
Manushak Markosyan. Armin T. Wegner and Armenian Statehood
Манушак Маркосян. Армин Т. Вегнер и армянская государственность

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
JURISPRUDENCE
ЮРИСПРУДЕНЦИЯ

Օտտո Լուխտերհանդտ. Հայոց պետականության պատմական փորձն ու դասերը.
 հայացք կողքից..... 95
Otto Luchterhandt. Historical Experience and Lessons of the Armenian Statehood: a View
 from Outside
Отто Люхтерхандт. Исторический опыт и уроки армянской государственности –
 взгляд со стороны

Ավետիք Հարությունյան. Արցախի Հանրապետության Սահմանադրության
 մեկնաբանությունները որպես պետականության ամրապնդման կարևոր
 գործոն.....103
Avetik Harutyunyan. Commentary to the Constitution of the Republic of Artsakh as an
 Important Factor of Strengthening the State
Аветик Арутюнян. Комментарии к Конституции Республики Арцах как важный
 фактор укрепления государственности

Բորիս Օսիպյան. Հայոց իրավագիտակցության պատմության իմաստը..... 111
Boris Osipyan. The Essence of the Armenians Legal Consciousness
Борис Осипян. Смысл истории армянского правосознания

Արտաշես Խալաթյան. Հայաստանի թավշյա հեղափոխության սահմանադրական-
 քաղաքական ուրվագիծը..... 126
Artashes Khalatyan. Constitutional and Political Circuit of the Velvet Revolution in Armenia
Арташес Халатян. Конституционный и политический контур бархатной революции в
 Армении

Լուսինե Բարխուդարյան. Արցախի Հանրապետության Գերագույն դատարանի
 կողմից իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը
 որոշելու գործերի քննության իրավաբանական հետևանքները.....137
Lusine Barkhudaryan. Legal Consequences of the Cases Determined by the Supreme Court
 of the Republic of Artsakh with the Compliance of Legal Acts with the Constitution
Лусинэ Бархударян. Юридические последствия дел по определению Верховным судом
 Республики Арцах соответствия правовых актов Конституции